

DARWIN'S GELOOF AAN GOD.

Nu de groote natuuronderzoeker gestorven is, die zulk een onvergelykelijken invloed op zijn tijd heeft uitgeoefend, is ook de vraag weder ter sprake gekomen, in welke verhouding hij tot den godsdienst stond. Toevallig ben ik in staat, hieromtrent eenig licht te geven, en wel van zijne eigene hand.

Het was in het voorjaar van 1873. Mijn studententijd liep ten einde, en in 't laatste gedeelte had ik ook met Darwin's voornaamste werken kennis gemaakt. Die lectuur maakte een diepen indruk op mij, gelijk op zoovele anderen, gelijk ook op mijn vriend J. C. Costerus, die zich in die dagen met dezelfde geschriften bezig hield. Wij besloten, den door ons zoo hooggeschatten man samen een brief te zenden, om hem onze bewondering en toegenegenheid te betuigen, er bijvoegende dat vele jongelieden in Nederland die gevoelens met ons deelden.

Wij deden dit en werden kort daarna ten hoogste verrast en verblijd door een antwoord, waarin o. a. voorkwam: »It is the highest satisfaction, which any writer can hope for, to interest other students, especially the younger ones. Your letter has consequently been very welcome to me." Deze brief, waarbij hij voor elk van ons beiden zijn portret ¹ met handteekening had ingesloten, leverde dus een nieuw bewijs van zijnen beminnelijken aard en toonde ons, dat onze in het oog van anderen misschien jongensachtige daad vriendelijk door hem was opgevat.

Dit gaf mij dan ook den moed tot een tweeden stap, die stellig meer gewaagd was. Naar aanleiding van de slotwoorden van den »Origin of species" en van eene passage in het tweede hoofdstuk van den »Descent of man" (op welke beide plaatsen gesproken wordt van een schepper der wereld), schreef ik een tweeden brief aan Darwin, waarin ik, na de hoop te hebben uitgedrukt, dat hij mijne vraag niet onbescheiden mocht vinden, hem verzocht, mij te melden, op welke gronden hij aan het bestaan van een God geloofde, en hoe hij zich de

¹ Den zomer daarna zag ik op de tentoonstelling te Weenen dezelfde profiel fotografie van Darwin in groot formaat, met de woorden in zijn mij welbekend hiëratisch handschrift: »I like this photograph very much better than any other which has been taken of me."

betrekking van dien God tot het heeal voorstelde. Ik deed dit verzoek, omdat mij die kwesties levendig belang inboezemden en ik de opinie van dezen waarnemer en denker er gaarne over wilde weten.

Zijn antwoord, om welks mededeeling het mij in dit stukje eigenlijk te doen is, volge hier onvertaald, waarbij ik alleen de hartelijke inleiding en het slot weglaat:

»It is impossible to answer your question briefly; and I am not sure that I could do so, even if I wrote at some length. But I may say that the impossibility of conceiving that this grand and wondrous universe, with our conscious selves, arose through chance, seems to me the chief argument for the existence of God; but whether this is an argument of real value, I have never been able to decide. I am aware that if we admit a first cause, the mind still craves to know whence it came and how it arose. Nor can I overlook the difficulty from the immense amount of suffering through the world. I am, also, induced to defer to a certain extent to the judgment of the many able men who have fully believed in God; but here again I see how poor an argument this is. The safest conclusion seems to be that the whole subject is beyond the scope of man's intellect; but man can do his duty.»

Hoezeer ik nu in mijn schik was met dit antwoord en vooral het slot karakteristiek vond, was ik toch niet bevredigd. Beter had ik gewis gedaan, als ik het er bij had laten berusten; dit zag ik toen echter niet zoo in. Nogmaals verzond ik een brief, met mijne bezwaren tegen hetgeen Darwin's laatste schrijven bevatte.

Maar hij scheen er thans (heel natuurlijk!) genoeg van te hebben. Wel kreeg ik spoedig op-nieuw een antwoord, en ook een boekje, — doch ditmaal van Darwin's zwager, den heer H. Wedgwood. Met dezen heb ik daarna nog een paar brieven gewisseld, zonder dat wij elkander konden overtuigen. Het geval was nu geheel van karakter veranderd. De zienswijze van den heer Wedgwood interesseerde mij minder en zal ook den lezers van dit tijdschrift wel tamelijk onverschillig zijn. Laat mij alleen zeggen, dat hij zich veel positiever (niet positivistischer!) uitdrukte dan zijn schoonbroeder.

Ik eindig mijn relaas. Conclusies hier te trekken uit Darwin's brief ligt niet in mijn plan. Men zou er den Engelschen volksaard en ook de Engelsche theologie¹ en filosofie bij kunnen ter sprake brengen, maar daarbij licht in onzekere gissingen vervallen. Wij weten ten minste, hoe Darwin in het voorjaar van 1873 dacht over het bestaan van een God.